

Изследване на мотивацията на студенти спортисти за изучаване на чужд език

Весела Славова, Елеонора Милева

***Study of Sports Students' Motivation for Foreign Language Learning:** The paper justifies the implementation of information and communication technologies (ICT) in teaching foreign languages to students of the National Sports Academy and the elaboration of specific methodology for their application. Results from adaptation of MSLQ – Motivated Strategies for Learning Questionnaire and explanation of different scales are presented.*

Key words: sports students, e-learning, foreign language, motivation, questionnaire

ВЪВЕДЕНИЕ

Изучаването на чужд език се различава от изучаването на други учебни дисциплини, тъй като езикът е част от самоличността, както и средство за идентификация на индивида пред общността на останалите хора. Оттук следва, че изучаването на чужд език оказва съществено влияние върху социалния статус на отделния човек, тъй като предполага приемането на ново социално и културно поведение и начин на мислене.

Специфична характеристика на чуждоезиковото обучение е приложно-практическият му характер. Знанието, което се генерира, не е отложено във времето, а е пряко свързано с усвоеното в предишно занятие и се прилага още в рамките на конкретното учебно занятие. Ето защо процесът на усвояване на знанията е непрекъснат и изисква постоянно „присъствие, участие и упражняване“. Следователно основните дидактически методи и техники са интерактивни, като акцентът се поставя върху ангажираността и активното участие на участниците в обучението и стимулиране на тяхната самостоятелност.

Целите, съдържанието и методите на обучение по чужд език се адаптират към конкретните обучавани: възрастови особености, личен опит, потребности и интереси и др. Умелото планиране на учебния процес има логическа връзка с учебните програми, методическите изисквания, подходите и процедурите за осъществяване на обучението, но също така и с професионалната област на подготовка на конкретните учащи.

Обучението по чужд език в Националната спортна академия „В. Левски“ (НСА) се подчинява на основните специфични характеристики на чуждоезиковото обучение, но се базира и на основните закономерности на конкретния образователен контекст, свързан със специфичната предметна област на подготовка, а именно физическо възпитание, спорт и кинезитерапия.

Подготовката на бъдещите спортни специалисти се подчинява и на определените в Европейската квалификационна рамка общи/преносими и специфични умения и компетенции.

С оглед на изискванията към професионалната подготовка на студентите от НСА „В. Левски“ се формулират и целите на чуждоезиковото обучение като задължителна учебна дисциплина в трите образователни степени на обучение. Те са насочени както към усвояване на знания и придобиване на умения по общ чужд език, така и към овладяване на специализирана терминология, необходима за професионалната подготовка на треньори по определен спорт, учители по физическо възпитание и кинезитерапевти.

Учебното съдържание е тематично и представлява комбинация от общи теми, залегнали в методиките за преподаване на общ английски/френски/немски език и теми, свързани с предметната област на професионалната сфера.

Основната форма на обучение е семинарни упражнения в учебна зала с хорариум от 56 упражнения за академична година за всяка група от съответния факултет. Обучението се осъществява в две академични години за Треньорски факултет (I и III курс) и Учителски факултет (I и II курс) и една академична година за специалност Кинезитерапия (I курс).

Подходите при преподаването на чужд език за специализирани цели са свързани с подбиране на автентични учебни материали (текстове на спортна тематика), симулиране на речеви ситуации от професионалната сфера, провеждане на роливи игри, прилагане на различни технологии (мултимедия, аудио CD, DVD).

Бурното развитие на информационните и комуникационните технологии в последните години и широкото им навлизане в сферата на образованието, както и непрекъснато повишаващите се изисквания към подготовката на спортните специалисти, определя стремежа да се търсят още възможности за използване на смесеното (традиционно и електронно) обучение по чужд език [1].

Допълнителен аргумент в тази посока е и фактът, че съвременните млади хора използват все повече глобалното информационно пространство, където основен език за комуникация е чуждият език [2]. Всичко това обуславя актуалността и необходимостта от изграждането на нов педагогически модел за смесено обучение по чужд език в перспективата на все по-качествената професионална подготовка на бъдещите спортни специалисти. Сериозната тренировъчна и учебна дейност на студентите спортисти много често не им позволява да присъстват в занятията по чужд език, а това води до изоставането им и невъзможността да усвоят пропуснатия учебен материал.

С цел да се намери решение за преодоляване на този проблем през учебната 2010/2011 г. бе използвана уеб-базираната платформа за обучение Nicenet, като бе предоставена възможност на студентите, които отсъстват от редовните учебни занятия по чужд език да отработват пропуснатите часове. Опитът показва, че работата в образователната платформа се приема положително от студентите и така се създаде необходимост от разработването на педагогически модел за смесено обучение, което да осъществява баланс между традиционните и интерактивните занятия в електронна среда [3]. Това са основните причини, поради които се налага да се разработят основните етапи на проектиране на смесен курс за чуждоезиково обучение, който да съчетава предимствата на технологиите с традиционния подход на обучение с цел да се постигне по-добро качество на преподаването.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Педагогическият експеримент е проведен чрез серия от учебни курсове по чужд език, предложени на студенти от една експериментална група през първата академична година (2011/2012 г.), както и на студенти от две експериментални групи през втората академична година (2012/2013 г.). Определени са и съответните контролни групи, като всички групи имат сходен състав, както по брой на участниците в тях, така и по ниво на владеене на чужд език (английски и френски), което е установено с входен езиков тест.

Обект на изследването са общо 96 студенти от трите факултета на НСА.

Уеб-базираната учебна платформа, която е използвана за реализиране на педагогическия експеримент е образователната платформа NICENET. Като основни нейни предимства могат да се изброят следните:

- Дава възможност на преподавателя и учащите се да комуникират, макар това да не става синхронно или в реално време;

- Осигурява възможност за индивидуално отношение и обучение към учащите се чрез предоставяне на самостоятелни задачи, както и преодоляване на психологическата бариера при изучаването на чужд език;

- Обучаваните извършват интерактивни дейности, които им помагат да усвоят чуждия език по-добре, а това от своя страна води до засилване на чувството на удовлетвореност както у преподавателя, така и у самите учащи се;

- Преподавателят играе ролята на помощник, а не на проверяващ и контролиращ;

- Обучаваният е в центъра на обучението, като му е дадена автономия да учи и работи самостоятелно, да контролира процеса на усвояване на знания и развиване на умения.

С цел да се изследва влиянието на приложената комплексна методика за смесено (присъствено и електронно) обучение по чужд език върху мотивацията на студентите от НСА „В. Левски“ е адаптиран специален тест за изследване на мотивацията и учебните стратегии MSLQ – Motivated Strategies for Learning Questionnaire, Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie, 1991 (Въпросник за изследване на мотивационните стратегии на Пинтрич и Маккийчи, 1991). Тестът е преведен от трима преводачи, чиито версии са подложени на сравнителен анализ и е възприет окончателен вариант на превода с цел да бъдат уеднаквени и съгласувани отделните айтеми.

Тестът за изследване на мотивацията и учебните стратегии е обособен в две части и се състои от 81 твърдения, разделени в две основни категории: мотивация и учебни стратегии. Със студентите е приложена първата част на теста, която касае тяхната мотивация в обучението по чужд език.

Авторите на оригиналния тест поддържат схващането, че мотивацията на обучаваните се променя от курс на курс в хода на обучението (в зависимост от интереса към дадения курс, ефективността за постигане на успех и др.), а учебните стратегии също са динамични според същността и съдържанието на курса.

Частта на теста за мотивацията се състои от 31 твърдения, чрез които се оценяват целите на обучаваните в хода на учебния процес и очакванията им от обучението, възможностите за успех по учебния предмет и тревожността по отношение на тестовите за проверка на знанията. Използването на резултатите от теста дава възможност на преподавателите да идентифицират студентите, които имат затруднения и да предложат допълнителна помощ.

Студентите се самооценяват по 7-степенна Ликертова скала, от 1 (въобще не се отнася за мен) до 7 (напълно се отнася за мен). Резултатите за индивидуалните скали се изчисляват чрез определяне на средната стойност (М) от твърденията, които съставляват съответната скала.

За нуждите на настоящото изследване тестът бе адаптиран в конкретен образователен контекст чрез факторен анализ. За анализиране на резултатите се придържахме към факторния анализ по метода на главните компоненти с варимакс-ротация. Обособените фактори за мотивацията на студентите за смесен курс на обучение по чужд език обединяват множество променливи с факторно тегло равно или над 0.50, групирани по логичен начин, като така отговарят на всички изисквания, посочени в методиката. Изхождайки от променливите с високи факторни тегла, бяха обособени следните фактори:

Първи фактор - *Самоефективност за обучение и постижение*, обединява най-голям брой променливи – осем на брой. Алфата на Кронбах е с много високо ниво ($\alpha = 0.88$), което показва добра надеждност и съгласуваност на отделните твърдения. Средната стойност е 0.35, а коефициентът на корелация между отделните айтеми е приблизително равен на 0.70.

Първият фактор означава, че самоефективността на студентите е от значение за постигане на успех в курса на обучение и е предпоставка за повишаване на мотивацията за участие. Студентите отдават голямо значение на собствената си увереност и умения, за да се справят с учебния материал, поднесен в един курс за смесено обучение - присъствено и електронно.

Втори фактор – *Оценяване на поставените задачи*, включва променливи, отнасящи се до важността и полезността на курса, предметната му област, както и учебното съдържание. Алфата на Кронбах също запазва високо ниво и за втория фактор ($\alpha = 0.869$), което доказва високата вътрешна съгласуваност. Средната стойност е 0.26, а коефициентът на корелация между отделните айтеми е приблизително равен на 0.60.

Вторият фактор отразява високата оценка на задачите в курса, а именно, че този курс се осмисля като полезен и неговото съдържание и предметна област са разбираеми и важни за студентите.

Трети фактор - *Вътрешна целева ориентация*, обединява променливи, отнасящи се до вътрешните мотиви за обучението. Алфата на Кронбах е висока ($\alpha = 0.727$), което доказва високата вътрешна съгласуваност. Средната стойност е 0.15, а коефициентът на корелация между отделните айтеми е приблизително равен на 0.50.

Третият фактор представлява определен интерес за изследваната проблематика, тъй като изразява необходимите за ефективността на всеки един учебен курс вътрешни мотиви като усвояване на учебния материал поради любопитство, предизвикателство и удовлетворение.

Четвърти фактор – *Външна целева ориентация*, обединява различни по съдържание променливи, които, разгледани в своето единство, отразяват важността на представянето на обучаваните в курса на обучение чрез определени айтеми. Алфата на Кронбах запазва високо ниво ($\alpha = 0.774$). Средната стойност е 0.15, а коефициентът на корелация между отделните айтеми е приблизително равен на 0.60.

Четвъртият фактор е свързан с външната мотивация, която също е от голямо значение за студентите, които участват в даден курс на обучение. От направения анализ става ясно, че компонентите на този фактор влияят съществено върху представянето на студентите по време на обучението и върху оценяването, а именно високите оценки и среден успех.

Пети фактор – *Оценяване на очакванията от обучението*, включва променливи, отнасящи се до съдържанието на учебния материал. Алфата на Кронбах е $\alpha = 0.604$, което доказва относително висока вътрешна съгласуваност. Средната стойност на субскалите е 0.16, а коефициентът на корелация между отделните айтеми е приблизително равен на 0.40.

Петият фактор отразява оценката на студентите за очакванията от обучението, което представлява важен елемент относно усилията и старанието за осъществяване на целта на обучението.

Шести фактор – *Тревожност* разглежда тревожността като фактор, влияещ във всяко едно обучение. Установяват се относително високи нива на тревожност по време на изпит или по време на тест, което доказва вземането под внимание на този фактор с оглед на избора на мотивационни стратегии за даден курс. Алфата на Кронбах е $\alpha = 0.727$, което доказва добра надеждност. Средната стойност е 0.15, а коефициентът на корелация между отделните айтеми е 0.50.

От направения анализ се откроява съответствие между скалите на оригиналния тест и тези на адаптирания за български условия тест. Трябва да се отбележи, че броят на факторите се запазва, както и наименованията им. Ето защо потвърждаването на надеждността на теста в български условия дава възможност за успешното му използване, защото това са фактори, които измерват адекватно мотивацията на студентите за изучаване на чужд език в условията на смесеното обучение.

Вътрешната консистентност на българската версия на въпросника за мотивацията и учебните стратегии (в частта за мотивацията) е представена на табл. 1. От нея се вижда, че вътрешната съгласуваност при отделните субскали е

много добра – варира между 0.727 (вътрешна целева ориентация) и 0.888 (самоефективност за обучение и постижение). Изключение прави само субскалата „Оценяване на очакванията от обучението“, чиято вътрешна консистентност е 0.604.

Таблица 1
Вътрешна консистентност на българската версия на теста за мотивация

№	Субскала	Алфа на Кронбах
1	Вътрешна целева ориентация Intrinsic Goal Orientation	0.727
2	Външна целева ориентация Extrinsic Goal Orientation	0.774
3	Оценяване на задачите Task Value	0.869
4	Оценяване на очакванията от обучението Control of Learning Beliefs	0.604
5	Самоефективност за обучение и постижение Self-Efficacy for Learning & Performance	0.888
6	Тревожност Test Anxiety	0.727

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обобщавайки получените резултати, основните **изводи** са следните:

Установява се високо ниво на интерес и предпочитания от страна на студентите към смесеното обучение по чужд език (традиционно и електронно). Студентите спортисти участват активно в електронната образователна среда NICENET.

Българският вариант на Въпросника за изследване на мотивацията за конкретен курс на обучение – MSLQ (Motivated Strategies for Learning Questionnaire, Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie, 1991) може да се използва като надежден инструмент за изследване на мотивацията на обучаваните след проведен конкретен курс на обучение по чужд език.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Beetham, H. Review: developing e-learning models for the JISC Practioner Communities, 2009, <http://www.jisc.ac.uk>

[2] Garrison, D., T. Anderson. E-learning in the 21-st century. London, 2003.

[3] Slavova, V., E. Mileva. The Sports Students' Attitudes to Application of E-learning in Foreign Languages Teaching, Proceeding Book, VI International Scientific Congress "Sport, Stress, Adaptation", Sport & Science, Extra issue, 2012, pp. 643-646.

За контакти:

Доц. д-р Елеонора Милева, Катедра "Психология, педагогика и социология", Национална спортна академия „Васил Левски“, тел.: 0898 776676, e-mail: emileva2002@yahoo.com

Докладът е рецензиран.